

Centraal Planbureau

Doorrekening stelselherziening socialezekerheids- en belastingstelsel FvD

Op verzoek van Forum voor Democratie heeft het Centraal Planbureau een doorrekening gemaakt van de budgettaire-, inkomens- en arbeidsaanbodeffecten van een mogelijke stelselherziening in het socialezekerheids- en belastingstelsel.

In de stelselherziening wordt een groot deel van de uitkeringen, toeslagen, kortingen en aftrekposten vervangen door een standaardtoelage in de vorm van een verzilverbare heffingskorting.

CPB Notitie

Patrick Koot, Roel van Elk, Maurits van Kempen

februari 2020

1 Inleiding

Op verzoek van Forum voor Democratie (FvD) heeft het CPB een doorrekening gemaakt van de budgettaire gevolgen, inkomenseffecten en arbeidsaanbodeffecten van een stelselwijziging in het socialezekerheids- en belastingstelsel. In deze notitie berekenen we de ex-ante¹ effecten van de stelselwijziging. Verschillende ex-post economische effecten van de wijziging kwantificeren we niet. Aangezien de ex post effecten waarschijnlijk fors zijn, zullen we deze effecten waar mogelijk wel bespreken.

De berekening is gebaseerd op de parameters in het socialezekerheids- en belastingstelsel in 2025. De stelselwijziging is dermate groot dat invoering van het beleidspakket waarschijnlijk niet voor 2025 plaats kan hebben. Daarnaast is 2025 het laatste jaar van een volgende kabinetsperiode, en vormt het de basis voor onze doorrekening van verkiezingsprogramma's die later dit jaar aanvangt (*Keuzes in Kaart 2022-2025*).

In de stelselwijziging van FvD komt een (groot) deel van de bestaande uitkeringen, heffingskortingen, aftrekposten en toeslagen te vervallen. Daarvoor in de plaats wordt een standaardtoelage geïntroduceerd in de vorm van een verzilverbare heffingskorting. De toelage wordt vastgesteld op huishoudensniveau, geldt voor alle personen van 18 jaar en ouder, en is gelijk aan een netto bijstandsuitkering (voor personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd) of een netto AOW-uitkering (voor personen boven de AOW-gerechtigde leeftijd). De toelage wordt verminderd met 1700 euro per persoon per jaar voor personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd, en vermeerderd met het recht op kinderbijslag en toeslagen volgens de huidige regels, evenwel zonder inkomensverrekening (alsof het huishouden alleen bijstand of AOW heeft), en zonder vermogenstoets. Verder worden de tarieven in de inkomstenbelasting verhoogd.

De voorgenomen stelselwijziging is dusdanig groot dat de economische effecten hiervan met meer dan de gebruikelijke onzekerheid zijn omgeven. Deze notitie tracht de effecten op het overheidsbudget (ex ante), de inkomens en de structurele werkgelegenheid zo goed mogelijk te kwantificeren, maar daarbij dient te worden aangetekend dat de onzekerheid van de uitkomsten door de omvang van de verschuivingen relatief groot is, als gevolg van modelonzekerheid en mogelijke onvoorziene gedragseffecten. De macro-economische effecten en de (ex post) effecten op de overheidsfinanciën zijn niet doorgerekend.

Deze notitie gaat achtereenvolgens in op de vormgeving en de ex-ante budgettaire effecten van de stelselwijziging (hoofdstuk 2), de inkomenseffecten (hoofdstuk 3) en de mogelijke arbeidsaanbodeffecten (hoofdstuk 4).

¹ Voor meer info over de ex-ante definitie in onze doorrekening verwijzen we naar de startnotitie van Keuzes in Kaart 2018-2021 ([link](#)).

2 Vormgeving en budgettaire effecten

2.1 Totaaleffect op EMU-saldo (ex ante)

Dit hoofdstuk geeft een gedetailleerde analyse van het door FvD aangeleverde beleidspakket en de effecten op de overheidsfinanciën. De bedragen zijn ex-ante, doorgerekend op de parameters van het socialezekerheids- en belastingstelsel voor 2025 (prijsniveau 2021) en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad².

Het beleidspakket van FvD verlaagt de overheidsuitgaven in 2025 met 73,5 mld euro en verlaagt de collectieve lasten in 2025 met 72,2 mld euro (tabel 1). De verlaging van de overheidsuitgaven zit volledig in het domein van de sociale zekerheid en de verlaging van de lasten zit volledig bij de lasten op inkomen en arbeid.

Het beleidspakket verbetert het EMU-saldo in 2025 met 1,3 mld euro ten opzichte van het basispad. Dit is de ex-ante mutatie, dat wil zeggen zonder rekening te houden met macro-economische doorwerking. Bij een deel van de maatregelen is er sprake van dergelijke doorwerkingseffecten. Bij het komen te vervallen van uitkeringen wordt in de ex-ante definitie uitgegaan de mutatie van de bruto-uitkeringslasten. Het vervallen van uitkeringen leidt ook tot minder belastinginkomsten van ca. 12 mld euro die niet zichtbaar worden in de ex-ante berekening. Deze doorwerkingseffecten zorgen voor een verslechtering van het EMU-saldo ex post.

Tabel 1 Effect op EMU-saldo (mld euro) in 2025 beleidspakket FvD, ex ante

(-) betekent EMU-saldo verslechterend, (+) betekent EMU-saldo verbeterend.		2025
		mld euro
EMU-saldo (ex ante)		1,3
Uitgaven		73,5
Lasten		-72,2

2.2 Uitgavenbeeld (ex ante)

FvD buigt in 2025 per saldo 73,5 mld euro om op de collectieve uitgaven. Met de introductie van de standaardtoelage aan de lastenkant komen onder andere alle toeslagen, de AOW-uitkering, de bijstand en aanverwante regelingen en de kinderbijslag te vervallen. De uitgaven aan sociale zekerheid nemen hierdoor fors af. Zie de onderstaande opsomming en tabel 2 voor een volledig overzicht van de verschillende maatregelen en de ex-ante budgettaire effecten aan de uitgavenkant.

Dit is de ex-ante mutatie, zoals aangegeven in paragraaf 2.1 is hierin geen rekening gehouden met de (ex post) doorwerkingseffecten als gevolg van het afschaffen van AOW- en bijstandsuitkeringen (die tot

²Uitgaande van de middellangetermijnverkenning 2022-2025 van het CPB, november 2019 ([link](#)).

lagere belastingopbrengsten leiden). Deze doorwerkingseffecten hebben een EMU-saldo verslechterend effect.

Wijzigingen sociale zekerheid

1. FvD schaft het kindgebonden budget, de huurtoeslag en zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 13,4 mld euro in 2025. (FvD_104)
2. FvD schaft de kinderbijslag af. Dit is een ombuiging van 3,7 mld euro in 2025. (FvD_105)
3. FvD vormt de kinderopvangtoeslag om door deze onafhankelijk van het inkomen te maken, via een vast vergoedingspercentage van 73,7%. De kinderopvangtoeslag wordt onderdeel van de verzilverbare heffingskorting. Het komen te vervallen van de kinderopvangtoeslag aan de uitgavenkant is een ombuiging van 3,3 mld euro in 2025. (FvD_106_e)
4. FvD schaft de bijstand af en alle aanverwante regelingen zoals de toeslagenwet. Dit is een ombuiging van 8,0 mld euro in 2025. (FvD_113)
5. FvD schaft de AOW af. Dit is een ombuiging van 44,2 mld euro in 2025. (FvD_116)
6. FvD schaft de inkomensondersteuning AOW (IOAOW) af. Dit is een ombuiging van 1,1 mld euro in 2025. (FvD_119)

Tabel 2 Netto ombuigingen FvD in 2025, t.o.v. basispad, ex ante

(-) betekent EMU-saldo verslechterend, (+) betekent EMU-saldo verbeterend.	2025
	mln euro
Sociale zekerheid (ex ante)	
Afschaffen kindgebonden budget, huurtoeslag en zorgtoeslag (FvD_104)	13,4
Afschaffen kinderbijslag (FvD_105)	3,7
Kinderopvangtoeslag omvormen en integreren in verzilverbare heffingskorting (uitgavenkant) (FvD_106_e)	3,3
Afschaffen bijstand en aanverwante regelingen niet AOW'ers (FvD_113)	8,0
Afschaffen AOW (FvD_116)	44,2
Afschaffen IOAOW (FvD_119)	1,1

2.3 Lastenbeeld (ex ante)

FvD verlaagt de collectieve lasten met per saldo 72,2 mld euro in 2025. Het gaat hier om de beleidsmatige lastenontwikkeling op EMU-basis. De verlaging van 72,2 mld euro komt ex ante volledig ten goede aan gezinnen, de lasten voor bedrijven wijzigen niet. Zie onderstaande opsomming en tabel 3 voor een volledig overzicht van de verschillende maatregelen en de ex-ante budgettaire effecten aan de lastenkant.

Wijzigingen inkomen en arbeid

- FvD introduceert een vlaktaks van 50% voor personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd. De AOW-premie wordt daarbinnen budgetneutraal omgevormd tot een regulier belastingtarief. Voor personen boven de AOW-gerechtigde leeftijd geldt een tweeschrijvenstelsel met tarieven van 32% tot een inkomen van 38 dzd euro en 50% voor het inkomen boven 38 dzd euro. Dit is een lastenverzwaring van 49,2 mld euro in 2025. (FvD_101)
- FvD introduceert een standaardtoelage in de vorm van een verzilverbare heffingskorting op huishoudensniveau.
 - De toelage is voor huishoudens met een hoofdkostwinner onder de AOW-gerechtigde leeftijd gelijk aan een netto bijstandsuitkering (met onderscheid in alleenstaanden/paren), inclusief het recht op kinderbijslag, zorgtoeslag, kindgebonden budget en huurtoeslag in het huidige stelsel voor iemand

in de bijstand (de inkomensverrekening en vermogenstoets in de toeslagen komen te vervallen). Dit is een lastenverlichting van 146,7 mld euro in 2025. (FvD_106_a)

- FvD verlaagt de verzilverbare heffingskorting voor personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd met 1700 euro per persoon per jaar. Deze verlaging kan voor personen met een bijstandsuitkering voorkomen worden door het uitvoeren van vrijwilligerswerk. Dit is een lastenverzwaring van 17,5 mld euro in 2025. (FvD_106_b)
- FvD vormt de kinderopvangtoeslag om door deze onafhankelijk van het inkomen te maken, via een vast vergoedingspercentage van 73,7%. De kinderopvangtoeslag wordt onderdeel van de verzilverbare heffingskorting. Dit is een lastenverlichting van 3,3 mld euro in 2025. (FvD_106_d)
- De toelage is voor huishoudens met een hoofdkostwinner boven de AOW-gerechtigde leeftijd gelijk aan een netto AOW-uitkering (inclusief netto IOAOW en ouderenkortingen) met onderscheid in alleenstaanden/paren. De toelage is inclusief het recht op zorgtoeslag en huurtoeslag in het huidige stelsel voor iemand met alleen een AOW-uitkering als inkomen (de inkomensverrekening en vermogenstoets in de toeslagen komen te vervallen). Dit is een lastenverlichting van 55,0 mld euro in 2025. (FvD_106_c)
- FvD schaft de hypotheekrenteaftrek af. Dit is een lastenverzwaring van 9,7 mld euro in 2025. (FvD_107)
- FvD schaft de zelfstandigenaftrek en andere aftrekposten specifiek bedoeld voor zelfstandigen af. Dit is een lastenverzwaring van 5,2 mld euro in 2025. (FvD_108)
- FvD schaft het eigenwoningforfait (EWF) af. Dit is een lastenverlichting van 2,1 mld euro in 2025. (FvD_109)
- FvD schaft de algemene heffingskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 21,9 mld euro in 2025 (exclusief doorwerking in bijstand en AOW). (FvD_110)
- FvD schaft de arbeidskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 24,4 mld euro in 2025. (FvD_111)
- FvD schaft de inkomensafhankelijke combinatiekorting af. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro in 2025. (FvD_112)
- FvD schaft de ouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 4,3 mld euro in 2025. (FvD_117)
- FvD schaft de alleenstaandeouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,5 mld euro in 2025. (FvD_118)

Tabel 3 Lastenmutaties FvD t.o.v. basispad in 2025, ex ante

(-) betekent EMU-saldo verslechterend, (+) betekent EMU-saldo verbeterend.		2025
		mld euro
Inkomen en arbeid		
Verhoging belastingtarieven (FvD_101)		49,2
Invoering verzilverbare heffingskorting op bijstandsniveau personen onder AOW-gerechtigde leeftijd (FvD_106_a)		-146,7
Verlaging verzilverbare heffingskorting met vaste voet personen onder AOW-gerechtigde leeftijd (FvD_106_b)		17,5
Invoering verzilverbare heffingskorting AOW-gerechtigden op AOW-niveau (FvD_106_c)		-55,0
Kinderopvangtoeslag omvormen en integreren in verzilverbare heffingskorting (lastenkant) (FvD_106_d)		-3,3
Afschaffen hypotheekrenteaftrek (FvD_107)		9,7
Afschaffen aftrekposten zelfstandigen (FvD_108)		5,2
Afschaffen eigenwoningforfait (EWF) (FvD_109)		-2,1
Afschaffen algemene heffingskorting (FvD_110)		21,9
Afschaffen arbeidskorting (FvD_111)		24,4
Afschaffen inkomensafhankelijke combinatiekorting (FvD_112)		2,1
Afschaffen ouderenkorting (FvD_117)		4,3
Afschaffen alleenstaandeouderenkorting (FvD_118)		0,5

3 Inkomenseffecten

Definitie inkomenseffect

Het inkomenseffect is het directe effect van het voorgenomen beleid op de koopkracht van huishoudens wanneer dit beleid in één keer volledig zou worden doorgevoerd. Er wordt, evenals in de reguliere koopkrachtramingen van het CPB, uitgegaan van de statische koopkrachtdefinitie³.

In vergelijking met de reguliere koopkrachtramingen van het CPB wijkt het inkomenseffect af op de volgende twee punten:

- In de reguliere koopkrachtramingen staan de jaar-op-jaar mutaties van het inkomen centraal, terwijl met het inkomenseffect het totale effect van een maatregel (of pakket van maatregelen) op het inkomen in kaart wordt gebracht, ongeacht het jaar of de periode waarin deze wordt ingevoerd.
- In de reguliere koopkrachtramingen wordt naar het totaalbeeld van alle maatregelen en economische ontwikkelingen gekeken, terwijl met het inkomenseffect wordt ingezoomd op een specifieke maatregel of set aan maatregelen op een beleidsterrein (in dit geval de herziening van het socialezekerheids- en belastingstelsel) en wordt geabstraheerd van economische ontwikkelingen (bijvoorbeeld lonen en prijzen).

Inkomenseffecten stelselwijziging socialezekerheids- en belastingstelsel

De voorgestelde herziening van het socialezekerheids- en belastingstelsel is bezien over alle huishoudens in doorsnee licht positief voor het inkomen en gaat gepaard met een grote spreiding aan inkomenseffecten (zie figuur 1). Rond het doorsnee-effect is sprake van een forse spreiding: de helft van alle huishoudens ziet een inkomenseffect tussen de -4,6% en +11,0%. Daarbuiten kan het inkomenseffect bij bepaalde huishoudens oplopen tot een inkomensstijging van meer dan 50% (alleenverdieners) en een inkomensverlies van meer dan 14% (hoogste 20% inkomens). Figuur 2 gaat middels een puntenwolk eveneens in op de spreiding van de inkomenseffecten.

Lagere en middeninkomens gaan er in doorsnee op vooruit door de stelselwijziging. De laagste 20% inkomens (mediaan inkomenseffect van 2,2%) gaan er in doorsnee minder op vooruit dan de 2^e en 3^e 20%-groep (mediaan inkomenseffect van respectievelijk 6,7% en 2,8%). De reden hiervoor is dat in de 1^e 20%-groep relatief veel huishoudens met alleen een AOW-uitkering zitten (voor wie er weinig verandert ten opzichte van de huidige situatie) en huishoudens met een bijstandsuitkering (die er op achteruit gaan). Voor werkenden met een lager en middeninkomen en voor uitkeringsgerechtigden met een bovenminimale uitkering (WW'ers en arbeidsongeschikten) is de inkomensstijging door de invoering van de standaardtoelage in doorsnee groter dan het inkomensverlies als gevolg van de hogere belastingen (zie ook de puntenwolk in figuur 2). Bij deze groepen is de inkomensvoortgang het grootst.

Hogere inkomens gaan er in doorsnee op achteruit door de stelselwijziging. Voor hogere middeninkomens (mediaan inkomenseffect van -1,2%) en hogere inkomens (mediaan inkomenseffect van -3,3%) geldt dat er vaak sprake is van twee personen met inkomen in het huishouden, voor wie de plannen in doorsnee ongunstig uitpakken. Beide personen in het huishouden hebben nadeel van het vervallen van de heffingskortingen en het verhogen van de belastingen. Bovendien is het voordeel van de standaardtoelage

³ Voor meer informatie over de statische koopkrachtdefinitie verwijzen we naar Koot, P., M. Vlekke, E., Berkhout en R. Euwals, 2016, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Achtergronddocument, Den Haag.

voor paren in doorsnee kleiner dan voor alleenstaanden, doordat er in de standaardtoelage deels wordt uitgegaan van het draagkrachtprincipe (zo is de standaardtoelage onder andere gebaseerd op een bijstands- en AOW-uitkering, en is een bijstands- of AOW-uitkering voor een alleenstaande 70% van de uitkering voor een paar). De hoogste inkomensgroepen hebben daarnaast ook relatief veel nadeel van het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek.

Rond deze mediane effecten is sprake van een forse spreiding. Zo gaat meer dan een kwart van de lagere en middeninkomens er juist op achteruit door de stelselherziening, ondanks het positieve doorsnee-effect, en geldt andersom dat meer dan een kwart van de hogere middeninkomens en hogere inkomens er juist op vooruit gaat, ondanks het negatieve doorsnee-effect. Figuur 1 laat verder zien dat de herziening kan leiden tot een gecumuleerd effect van meer dan 10% inkomensachteruitgang, of andersom meer dan 40% inkomensvooruitgang.

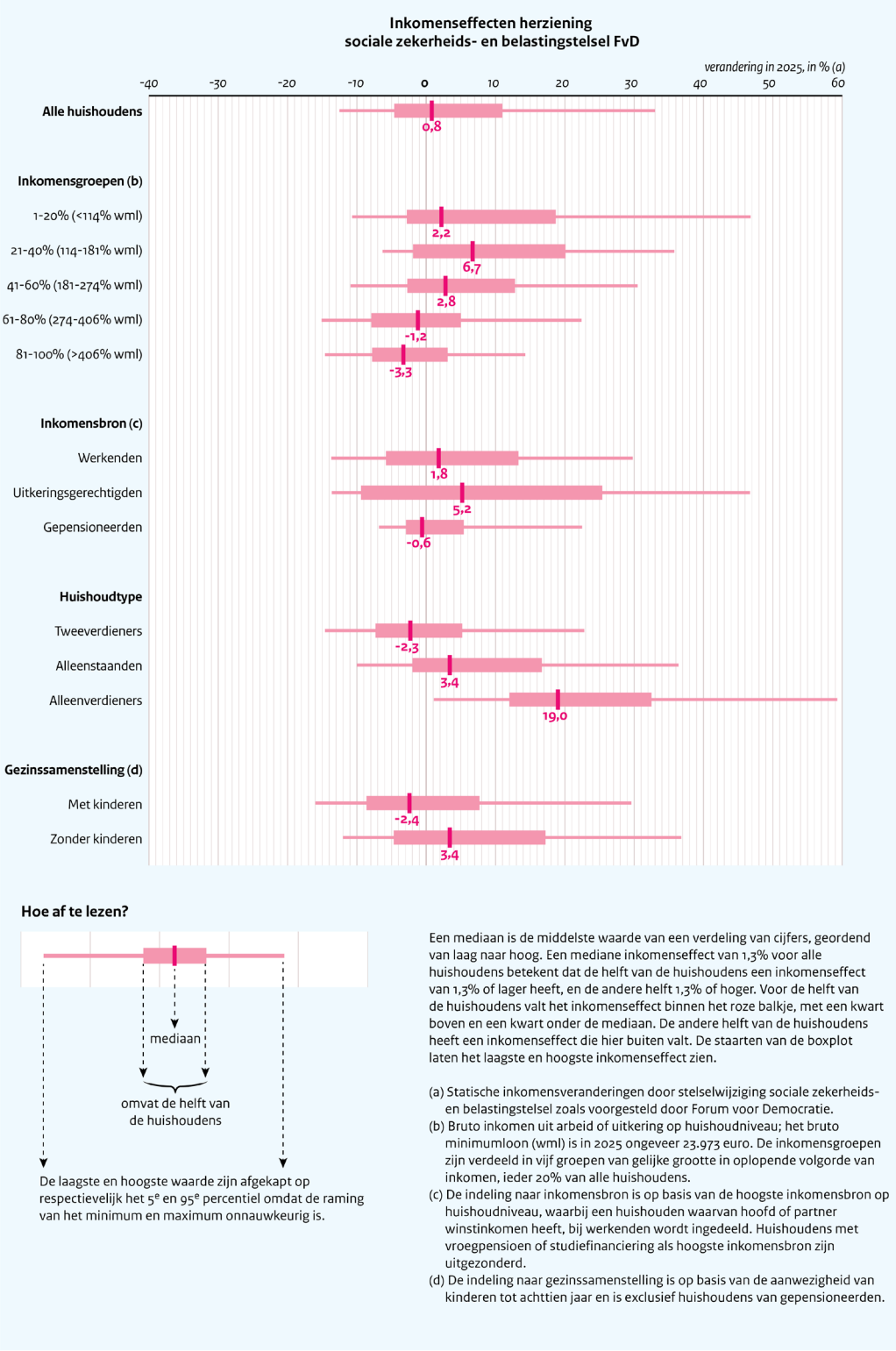
De stelselherziening pakt verder in doorsnee relatief gunstig uit voor uitkeringsgerechtigden (mediaan inkomenseffect van +5,2%) ten opzichte van gepensioneerden (mediaan inkomenseffect van -0,6%) en werkenden (mediaan inkomenseffect van +1,8%). Figuur 2 toont dat met name huishoudens met bovenminimale uitkeringen (zoals WW'ers en arbeidsongeschikten) profijt hebben van de stelselwijziging, met inkomenseffecten die oplopen tot meer dan 20%. Huishoudens met een bijstandsuitkering gaan er in doorsnee juist op achteruit. Voor werkenden geldt dat lagere inkomens in doorsnee meer profijt hebben van de stelselwijziging dan werkenden met hogere inkomens. Voor gepensioneerden pakt de stelselwijziging over bijna de hele linie ongeveer inkomensneutraal uit.

De stelselherziening is in doorsnee vooral gunstig voor alleenverdieners en in mindere mate voor alleenstaanden, en ongunstig voor tweeverdieners. Alleenverdieners zien in doorsnee een inkomensstijging van 19,0% en alleenstaanden gaan er 3,4% op vooruit, terwijl tweeverdieners er in doorsnee 2,3% op achteruit gaan. In het huidige stelsel heeft de partner van de alleenverdiener geen inkomen meer⁴, waar deze in het beleidspakket van FvD een standaardtoelage krijgt, waardoor deze groep relatief sterk profiteert. Verder hebben het afschaffen van de heffingskortingen en het verhogen van de belastingen een relatief sterk negatief effect op het inkomen van tweeverdieners, waar beide partners nu vaak een algemene heffingskorting en arbeidskorting ontvangen.

Huishoudens met kinderen gaan er in doorsnee op achteruit, terwijl huishoudens zonder kinderen profijt hebben van de stelselherziening. Huishoudens met kinderen gaan er in doorsnee met 2,4% op achteruit. Vooral de huishoudsamenstelling speelt een belangrijke rol in de verklaring van deze verschillen (de verschillende toe- en bijslagen voor gezinnen met kinderen blijven immers bestaan). Huishoudens met kinderen zijn relatief vaak werkende tweeverdieners, die in doorsnee nadeel hebben van de stelselwijziging, terwijl alleenstaanden en alleenverdieners in doorsnee juist profiteren. Ten opzichte van het inkomenseffect voor tweeverdieners geldt voor huishoudens met kinderen dat het afschaffen van de inkomensafhankelijke combinatiekorting in doorsnee voor extra inkomensverlies zorgt.

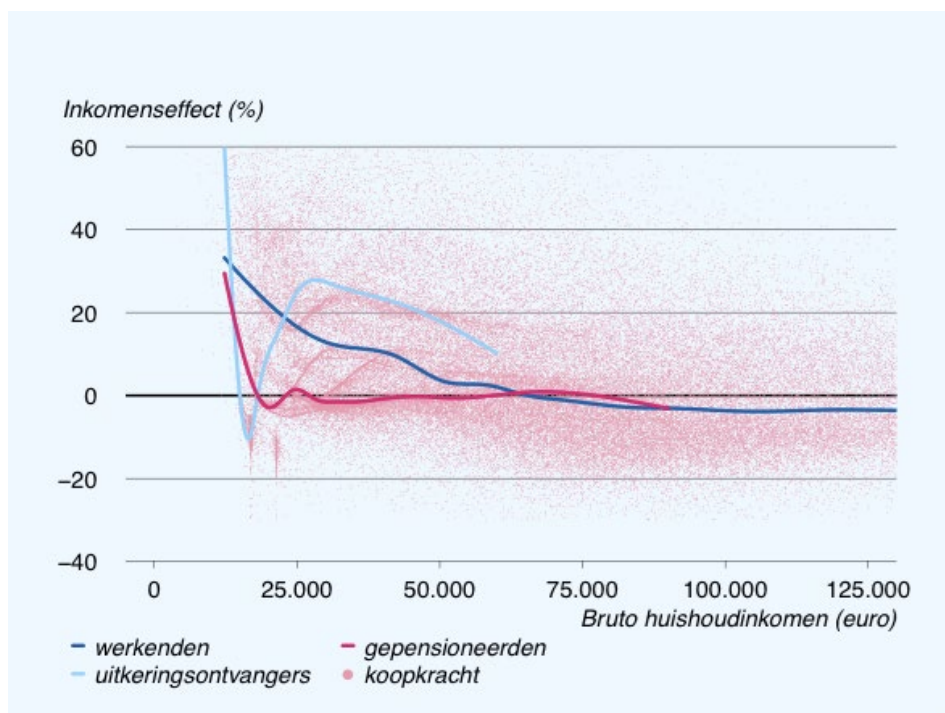
⁴ De overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting is in 2025 volledig vervallen voor personen geboren na 1963.

Figuur 1 Boxplot inkomenseffecten herziening sociale zekerheids- en belastingstelsel FvD

Bron: microsimulatiemodel MIMOSI⁵.

Figuur 2 Puntenwolk inkomenseffecten herziening socialezekerheids- en belastingstelsel FvD

4 Arbeidsaanbodeffecten

Het CPB heeft ook de structurele arbeidsaanbodeffecten van de stelselwijziging van FvD berekend. Voor het bepalen van de effecten is gebruik gemaakt van het MICSIM-model van het CPB.⁶ Hierbij zijn de uitkomsten van de stelselwijziging afgezet tegen de uitkomst van een basis, waarbij is uitgegaan van het belastingstelsel (en de demografie) in 2021 op basis van de CEP2019-stand.⁷ In de basis is bovendien verondersteld dat beleid met een ingroeipad volledig is ingevoerd. De effecten moeten worden geïnterpreteerd als langetermijnuitkomsten.⁸ Het gepresenteerde arbeidsaanbodeffect betreft het totale effect in uren. Dit is het gecombineerde effect op het aantal personen en het aantal uren per persoon. Een stijging (daling) van het arbeidsaanbod met 0,1% komt overeen met een toename (afname) met ongeveer 7000 arbeidsjaren. Bij een dergelijke grote stelselwijziging past de kanttekening dat de modeluitkomsten met meer onzekerheid zijn omgegeven dan bij beleidsvarianten met kleinere aanpassingen binnen het huidige stelsel.

De stelselwijziging van FvD verlaagt het arbeidsaanbod met 3,3% (tabel 4). De standaardtoelage voor elk huishouden, onafhankelijk van de arbeidsparticipatie en het inkomen, heeft een negatief effect op het arbeidsaanbod. Het besteedbaar inkomen van huishoudens wordt verhoogd, waardoor de waarde van een

⁵ Voor meer informatie over dit model verwijzen we naar Koot, P., M. Vlekke, E., Berkhout en R. Euwals, 2016, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Achtergronddocument, Den Haag.

⁶ Zie Jongen e.a. (2014) voor een beschrijving van het model en de onderliggende empirische analyses.

⁷ Het basisjaar (2021) in MICSIM wijkt dus af van het gebruikte basisjaar (2025) voor de berekening van de budgettaire en koopkrachteffecten. In april is een update van MICSIM voorzien (wat betreft bronbestand, basisjaar en geschatte preferenties), waardoor effecten bij toekomstige berekeningen kunnen afwijken.

⁸ Op de korte termijn kunnen de uitkomsten afwijken, omdat mensen tijd nodig hebben om hun gedrag aan te passen. Ook de stand van de conjunctuur kan invloed hebben op de uitkomsten. Als vuistregel geldt dat de effecten binnen een periode van tien jaar zijn gerealiseerd.

extra euro inkomen kleiner wordt (inkomenseffect). Dit geeft een prikkel om minder te werken of om te stoppen met werken. Daarnaast leidt ook de financiering van de toelage middels een vlaktaks van 50% en het afschaffen van heffingskortingen tot een lager arbeidsaanbod. Een vlaktaks van 50% betekent een verhoging van de huidige belastingtarieven (met name aan de onderkant) en het afschaffen van heffingskortingen voor werkenden (de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting) ontmoedigt de arbeidsparticipatie; deze kortingen zijn nu gericht op potentieel arbeidsaanbod dat relatief gevoelig is voor prikkels. Hier staat tegenover dat in het nieuwe stelsel de inkomensafhankelijke afbouw van toeslagen wegvalt. Hierdoor worden mensen niet langer geconfronteerd met een verlies aan toeslaginkomsten als zij meer gaan werken. Ook bijstandsgerechtigden worden in het nieuwe stelsel niet langer gekort op hun toelage als zij inkomen uit werk genereren. Dit stimuleert het arbeidsaanbod, maar niet voldoende om de negatieve effecten te compenseren. Per saldo resulteert een negatief effect op het arbeidsaanbod van -3,3%⁹.

Tabel 4 Effecten van beleidspakket FvD op het structurele arbeidsaanbod

Beleidsvariant	Effect op arbeidsaanbod
Stelselwijziging FvD	-3,3%

⁹ Hierin is nog geen rekening gehouden met de negatieve effecten van de hogere bovenminimale uitkeringen op het structurele arbeidsaanbod.